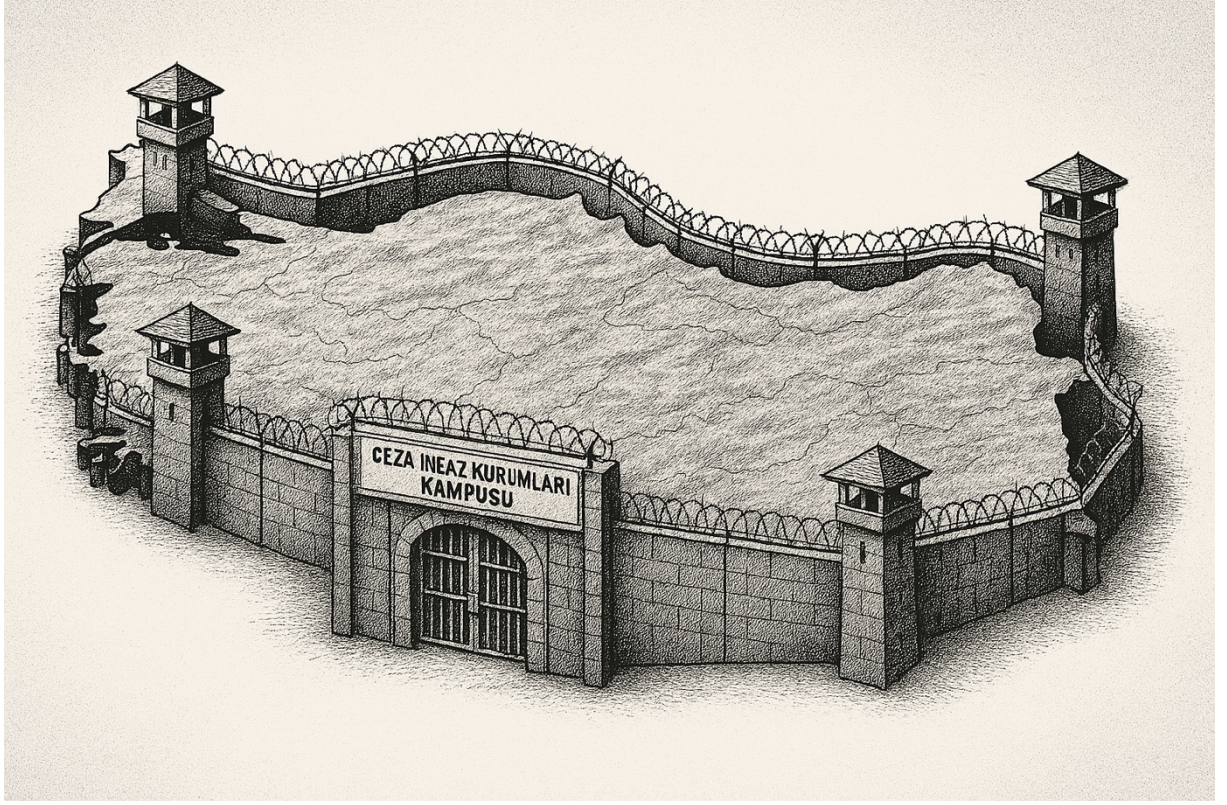

AKP, Kriminalizasyon ve “Kampüs” Hapishaneler Cumhuriyeti

Mahpus Sayısı Resmi Olarak 400 Bini Aştı

Mustafa Eren

Sosyolog / Bağımsız Araştırmacı

Bianet / 15 Nisan 2025

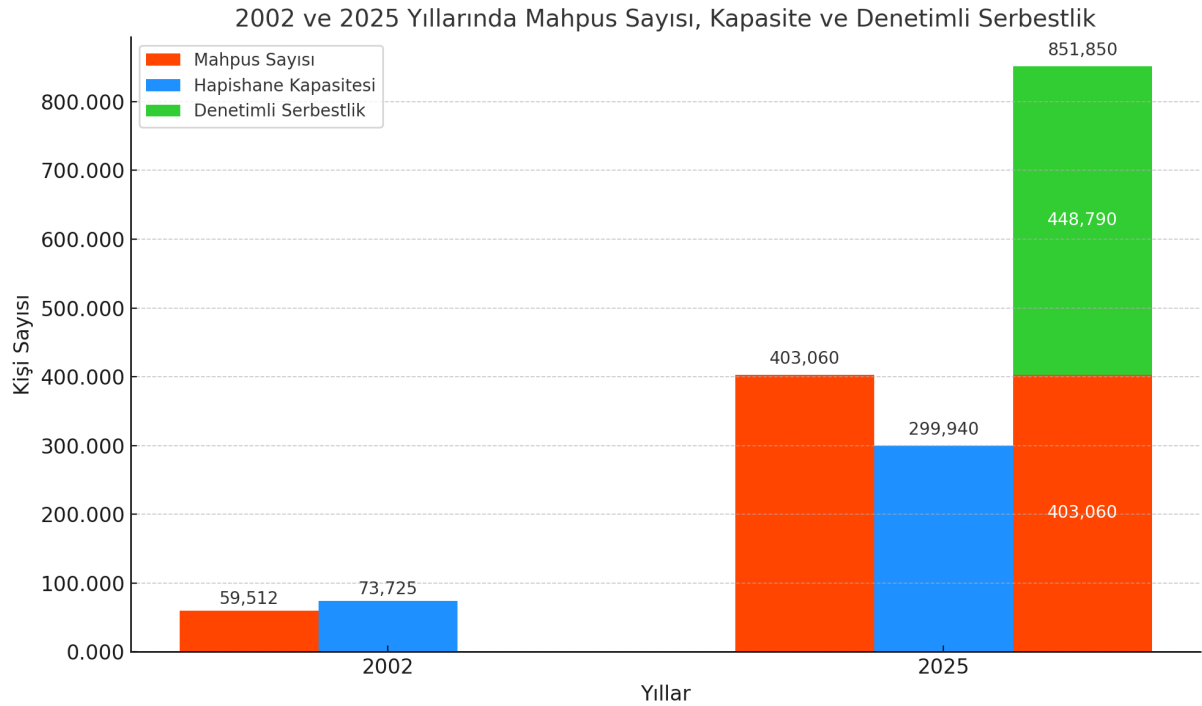
Türkiye’de infaz rejimi, son 20 yılda yalnızca mahpus sayısındaki artışla değil, bu artışın arkasındaki ideolojik yönelimle de dönüşüme uğradı. AKP iktidarında hapishaneler ceza adaleti sisteminin “cezalandırma” amaçlı bir parçası olmanın ötesinde yönetim ve toplumsal disiplin mekanizmasına dönüştü. 1970’lerden itibaren başlayan bu yeni dönem F Tipi hapishanelerin açılışıyla beraber yeni bir evresine taşınmış ve AKP iktidarında daha da boyutlandırılarak neredeyse bütün karakteristik özellikleri görünür hale getirilmiştir.¹

Mahpus Sayısında Patlama: 50 Binden 400 Bine

AKP’nin iktidara geldiği 2002 yılında Türkiye’de 524 hapishane vardı ve bu hapishanelerin toplam kapasitesi 73.725, aynı yılın mahpus mevcudu ise 59.512’ydi. Yani hapishanelerde yaklaşık 15 bin boş yatak vardı. AKP iktidarının üzerinden 23 sene geçti ve Nisan 2025 tarihi

itibariyle Türkiye’de toplam kapasitesi 299.940 olan 395 hapisane var. Mahpus mevcudu ise yaklaşık 400.000’in üzerine çıktı (7 Nisan 2025’te mahpus mevcudu 403.060’tı. Yani kapasite 5 katından fazla arttırılmış olmasına rağmen 100 binden fazla mahpus yerlerde yatmak zorunda kalıyor). Bu rakamlara Türkiye’de 2005 yılında faaliyetlerine başlamış olan Denetimli Serbestlik yükümlülerini de eklediğimizde daha gerçekçi bir sayıya ulaşılır. 31 Mart 2025 tarihi itibariyle Türkiye’de 448.790 Denetimli Serbestlik yükümlüsü var. ⁱⁱ Yani 2025 yılı başında Türkiye’de tutuklu, hükümlü ve yükümlü toplam sayısı yaklaşık 850.000’in üzerindedir. AKP’nin 23 yıllık iktidarının Türkiye’de yarattığı kriminalizasyonun en açık örneğidir bu. Mahpus sayısı yüzde 577 artmıştır. Bu artışa Denetimli Serbestlik yükümlülerini de dahil ettiğimizde sayı yüzde 1331’e çıkmaktadır.

Aşağıdaki grafik 2002–2025 yılları arasında mahpus sayısında ve kapasitede yaşanan değişimi dramatik biçimde ortaya koymaktadır.

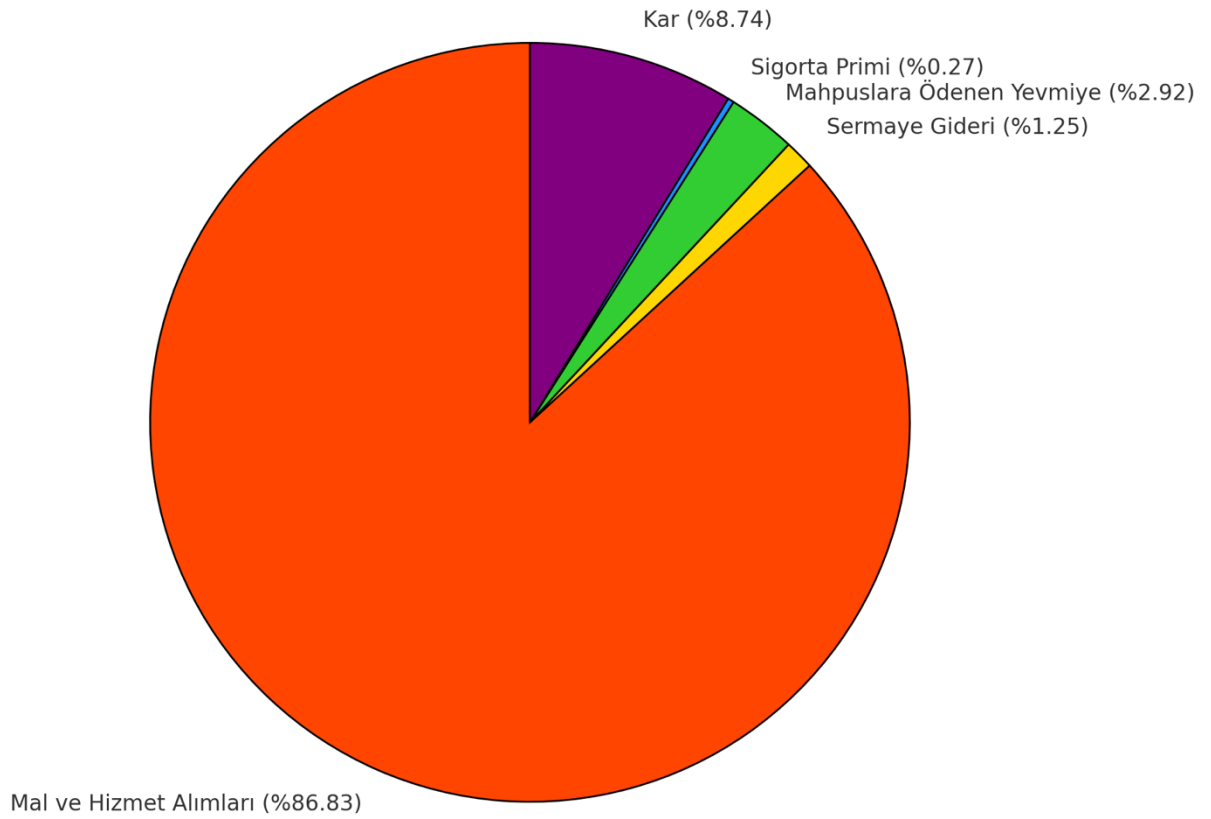

Mahpus Emeği: Görünmeyen Emek Sömürüsü

İnsan hakları merkezli bir perspektifle bakıldığında bu dönüşümün özellikle iki yönüne dikkat çekmek gerekmektedir. Bunlardan ilki AKP iktidarının hapisaneleri bir mahpus emeği sömürüsü mekanı haline getirmiş olmasıdır. 2024 yılı içinde Türkiye hapisanelerinde 58.193

mahpus çalıştırılmış ve bu mahpusların çalıştırılması sonucu İşyurtları Kurumu Taşra Teşkilatı 25 milyar 913 milyon 39 bin 882 TL gelir elde etmiştir. Bu gelirin yevmiye olarak mahpuslara verilen kısmı sadece 756 milyon 817 bin 630 TL'dir. Buna sigorta primi olarak yatırılan 69 milyon 41 bin 598 TL'yi eklemek bile gelirin sadece yüzde 3,18'inin mahpuslara geri döndüğünü görüyoruz.ⁱⁱⁱ

2024 Yılında Mahpus Emeği Üzerinden Elde Edilen Gelirin Dağılımı

2024 Yılı Geliri: 25,913,039,882 TL

■ Mal ve Hizmet Alımları:	22,500,521,871 TL (%86.83)
■ Sermaye Gideri:	322,654,219 TL (%1.25)
■ Mahpuslara Ödenen Yevmiye:	756,817,630 TL (%2.92)
■ Sigorta Primi:	69,041,598 TL (%0.27)
■ Kar:	2,264,004,564 TL (%8.74)

Hapishaneler mevcut iktidar için ciddi bir üretim ve emek sömürsü mekanı haline getirilmiştir. Ancak bu mesele bu yazı açısından tali bir konu olduğu için, bu emek sömürsü tespitini ortaya koyduktan sonra dikkat çekilmesi gereken ikinci konuya ağırlık verebiliriz.

Yeni Ceza İnfaz Rejimi: Tecrit ve “Kampüsleşme”

AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında 73.725 kapasiteli 525 hapishane varken 2025 yılı Mart ayı itibariyle 395 yani çok daha az hapishane olmasına rağmen kapasite yaklaşık 300.000'e ulaşmıştır. Bu değişikliğin nedeni düşük kapasiteli kaza hapishanelerinin kapatılması ve yüksek kapasiteli ve büyük oranda hücre sistemi esasına dayalı yeni hapishanelerin açılmış olmasıdır.

YILLAR	KAPANAN	AÇILAN
2002	15	5
2003	6	3
2004	61	2
2005	6	4
2006	20	7
2007	51	8
2008	16	13
2009	22	8
2010	6	7
2011	3	2
2012	8	14
2013	21	10
2014	22	14
2015	15	18
2016	13	38
2017	10	12
2018	7	15
2019	45	26
2020	11	23
2021	14	32
2022	6	22

2023	16	16
2024	4	8
2025	10	
TOPLAM	408	307

Bu tablonun da ortaya koyduğu gibi, Mart 2025 tarihi itibarıyla var olan 395 hapisanenin 307 tanesi AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılı ve sonrasında açılmıştır.^{iv} Bu hapisanelerin üç temel özelliğine dikkat çekilebilir.

- 1- Yeni hapisaneler, eski hapisanelere oranla daha yüksek kapasiteye sahiptirler.
- 2- Büyük bir çoğunluğu hücre sistemine göre inşa edilmişlerdir.
- 3- Bu hapisanelerin önemli bir bölümü başka hapisanelerle beraber şehir dışında bir çok hapisaneyi içeren kompleksler olarak faaliyete geçirilmişlerdir (Adalet Bakanlığı bunları “kampüs” olarak adlandırmaktadır).

Mart 2025 tarihi itibarıyla var olan 395 hapisanenin tiplerine göre dağılımı şöyledir:^v

Hapisahane Tipleri	Sayı	Kapasite	İnşa Tarihi
A1 Tipi	2	24 - 70	1950 - 1960'lar
A2 Tipi	1	45	1950 - 1960'lar
A3 Tipi	4	60 - 72	1950 - 1960'lar
B Tipi	2	40 - 80	1950 - 1960'lar
K1 Tipi	4	42 - 60	1970 - 1980'ler
K2 Tipi	3	60 - 80	1970 - 1980'ler
E Tipi	33	319 - 1382	1960 - 1990'lar
H Tipi	5	316 - 1562	1980 - 1990'lar
M Tipi	18	262 - 1154	1980 - 1990'lar
D Tipi	1	694 - 1044	2003
F Tipi	14	368 - 532	2000 - 2007
L Tipi	36	1322 - 2796	2005 - ...
T Tipi	82	200 - 1644	2007 - ...
R Tipi	2	150 - 254	2010 - ...
Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu (CİK)	22	487 - 514	2016 - ...

Hapishane Tipleri	Sayı	Kapasite	İnşa Tarihi
S Tipi	7	552 - 732	2020 - ...
Y Tipi	13	1135	2021 - ...
Kapalı CİK	16	70 - 800	
Açık CİK	98	100 - 1920	
Çocuk Eğitimevi	4	37 - 150	
Çocuk ve Gençlik Tipi CİK	9	288 - 472	
Kadın Açık CİK	8	122 - 1260	
Kadın Kapalı CİK	12	298 - 1451	
Kapalıya Bağlı CİK	74		
Açığa Bağlı CİK	1		
Kapalıya Bağlı R Tipi	1		
TOPLAM	472		

Tabloya dikkat edilirse, AKP iktidarının son yıllarında açılan yeni tip hapishanelerin üçü de (Yüksek Güvenlikli, S Tipi, Y Tipi) mevzuatta “Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları” olarak adlandırılan tecrite dayalı hücre tipi hapishanelerdir. Bu hapishanelere 2003 yılında açılan D Tipi ve 2000-2007 yılları arasında açılan F Tipi hapishaneler de eklendiğinde tecrit esasına dayalı hücre hapishanelerin sayısı 57’ye ve güncel kapasitesi ise 36.721’e ulaşmaktadır.

Otoriterleşen Rejim ve Özgürüklerimiz

Hücre tipi bu hapishaneler, mevzuatta da belirtildiği gibi

- “Örgütlü suçlar” yani siyasi mahpuslar ve “organize suçlar”
- Ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsü mahpuslar
- “Tehlikeli suçlular” için kullanılmaktadır.

Son dönem inşa edilen yeni tip hapishanelerin tamamının hücre tipi hapishanelerden oluşması hükümetin infaz rejimini “örgütlü muhalefete” yönelik bir baskı ve sindirme aracı olarak kullandığının açık ifadesi olarak görülebilir. Mahpus sayısının 50 binlerden 400 binlere çıkarılmış olması, “kampüs” adı verilen ve kapasiteleri 10 binleri aşan ceza şehirleri oluşturulması da bu baskı ve sindirme çabasının boyutlarını göstermektedir. Mevcut rejimin

giderek otoriterleşen yapısı bu gidişatın giderek tırmanacağına bir işareti olarak okunabileceği gibi bunun tersi de doğrudur. İnfaz rejiminin bu gidişatı mevcut rejimin giderek tırmanan bir oranda otoriterleşeceğinin bir göstergesidir ve bunun tersini düşündürecek hiçbir gösterge yoktur.

AKP rejiminin hapisane politikaları yalnızca bir cezalandırma mantığının değil, aynı zamanda bir siyasal ve toplumsal düzen kurma pratiğinin ürünüdür. Bu nedenle hapisaneler üzerine düşünmek, yalnızca mahpusları değil, özgürlük sınırlarımızı da konuşmaktır.

(İçerisinde toplam yaklaşık 20 bin kapasiteli 11 hapishanenin bulunduğu eski adıyla “Silivri” yeni adıyla “Marmara Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü”. Türkiye’nin neredeyse her ilinde bu büyüklükte olmasa da buna benzer adına “ceza infaz kurumları kampüsü” denilen bir “ceza kasabası” inşa edilmiş durumdadır.)^{vi}

ⁱ Türkiye’nin ceza infaz sisteminin bu dönüşümüne ilişkin Kapatılmanın Patolojisi / Osmanlı’dan Günümüze Hapishanelerin Tarihi kitabına bakılabilir. Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, Mayıs 2014

ⁱⁱ Veriler Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün sitesinden alınmıştır.

<https://cte.adalet.gov.tr/Home/BilgiDetay/22> Erişim Tarihi: 13 Nisan 2025

ⁱⁱⁱ Veriler Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri İşyurtları Kurumu’nun 2024 yılı Faaliyet Raporu’ndan alınmıştır.

<https://iydb.adalet.gov.tr/Home/BilgiDetay/6> Erişim Tarihi: 13 Nisan 2025

^{iv} Bu tablo, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün (CTE) sitesinde açıkladığı veriler kullanılarak oluşturulmuştur. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cik-genel-bilgi> Erişim Tarihi: 13 Nisan 2025

^v Bu tablonun ilk iki sütunu CTE’nin internet sitesindeki 10 Nisan 2025 tarihli veriler temel alınarak

hazırlanmıştır. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/haritaliste> Erişim Tarihi: 13 Nisan 2025

Tabloda kendi müdürlüğü olmayan, bir başka hapishaneye “bağlı” hapisaneler de listelendiği için hapisane sayısı 472 olarak geçmektedir. 76 “bağlı” hapisane çıkarıldığında kalan hapisane sayısı 396’dır. Tablonun son iki sütunu ise bir çok farklı kaynaktan yararlanılarak oluşturulmuştur.

^{vi} Fotoğraf Google Maps’ten alınmıştır. Erişim Tarihi 13 Nisan 2025